

ARBALET

3

september 2018

3

september 2018

ARBALET }

OBSAH

POÉZIA / **HOSŤ ČÍSLA** / IVETA KLOPTOVÁ

ZO ŽIVOTA ANTIKVÁRA

VÝSTAVA / KAROL PLICKA

EX LIBRIS

VINYLKA / MOZART VS VERDI

CESTOVANIE / PETROHRAD

AKO SME KEDYSI ŠTUDOVALI

POÉZIA / NINA KOLLÁROVÁ

RECENZIA / FILM / **NÁČELNÍK**

KAVIARENĚ / O DROBNOSTIACH KU KÁVE

GALÉRIA / M. A. BAZOVSKÉHO

O LETAVÁCH PO LETAVÁCH

LETAVY

SUŠ LADISLAVA BIELIKA / LEVICE

POVIEDKA

jeden

tri

štyri

päť

päť

sedem

deväť

desať

jedenásť

dvanásť

trinásť

päťnásť

šesťnásť

dvadsaťpäť

dvadsaťdeväť

EDITORIÁL

Dnes som si po dlhšej dobe zakúril v krbe. Plamene sa odrážali od stien a ja som si nalial pohár Sauvignonu a počúval Ellu Fitzgerald o tom, ako je leto a aký je život ľahký, ako ryby vyskakujú a bavlna, že je vysoko, a ako rozprestrieš krídla a vyletíš do neba.

Taká malá nostalgia za letom. Ale nie je na tom nič udivujúce. Vonku je chladno a prší a akoby leto zrazu odišlo. Ale myslím si, že Summer time v podaní Janis Joplin to trochu zmení.

Takže, keď bude pršať a bude chladno, stačí si otvoriť ARbaleT a prečítať si ho. Ak si k tomu pustíte príjemný hudobný podmaz, určite zabudnete aj na neúprosný koniec leta. A ako povedal Albert Camus: „Uprostred zimy som našiel v sebe večné leto.“ Pokúste sa ho nájsť tiež.

Šéfredaktor: Tóno Mello

Tím ARbaleTu vám praje pekný deň!

POÉZIA/HOŠŤ ČÍSLA /IVETA KLOPTOVÁ

OSEM OTÁZOK PRE IVETU KLOPTOVÚ

Iveta Kloptová pochádza a pôsobí v Ružomberku. Popri práci sa venuje rôznym aktivitám a pôsobí v troch občianskych združeniach. Má rada herectvo, prednes, poéziu, slová, symboly a hlavne priateľov. Stará sa o králika Valtera, ktorý má málo zubov.

Viem, že sa venuješ nie len písaniu, ale aj recitovaniu poézie, a navyše si aj členkou ružomerského neprofesionálneho divadla RosaThea. Prečo práve písanie poézie? Kedy si začala písať, čo ťa k tomu inšpirovalo?

K písaniu poézie ma neinšpirovalo nič. Začala som písať dávno, ale nepíšem sústavne, skôr v nejakých obdobiach. Je to niečo, čo mám v sebe; niečo ako istý typ asociačného myslenia, vďaka ktorému alebo nanešťastie ktorému prežívam zvláštnu, ale podmanivú samotu.

V časoch Shakespearea a Molièra boli divadelné hry rýmované. V súčasnosti sú to skôr samostatné umelecké žánre. Čo je tvojmu srdcu bližšie, poézia či dráma?

Sú mi blízke oboje. Vo veľa veciach sa mi zdajú podobné. Umenie je prežívanie istého stavu vecí a emócií a je jedno, či ide o drámu, poéziu, alebo napr. maľbu. Všetky formy majú istú výpovednú

hodnotu. Dráma je momentová a krehká, preto je príťažlivá. Poézia je rovnako momentová, ale dáva mi viac slobody. Vlastne to je najväčší pocit slobody, aký môžeš prežiť. Ale divadlo vie byť aj strašná sranda :))

Mnohí si dnes neuvedomujú, že divadlo poézie je medzižánrovou formou, ktorej špecifickosť, žiaľ, doteraz nie je v slovenských pomeroch dostatočne preskúmaná a identifikovaná. Aký máš ty názor na spojenie poézie a drámy? V čom vidíš podobnosť a v čom rozdiel medzi oboma žánrami?

Divadlo poézie vie byť krásna vec, keď vie divadelník komunikovať symbolmi a cítiť poéziu. Ak to necíti, je to trápenie. Podobnosť je v jazyku, ktorým sa komunikuje a rozdiel v čase a obraze, lebo pri divadle dostane divák obraz a nemusí si ho predstavovať, ale niekedy možno dostane kratší čas na to, aby ho spracoval.

Mnoho umelcov je inšpirovaných okolím svojho pôsobiska. Pochádzaš z Ružomberka a práve v tomto meste a jeho okolí pôsobilo alebo sa narodilo veľa osobností ako napr. Andrej Hlinka, Emo Bohúň, Ján Burjan, Zuzana Homolová, Ludovít Fulla, Alexander Križka, Blaho Uhlár. Ako ovplyvňuje a aký vplyv má na tvoju tvorbu toto prostredie? Vidíš v ňom nejakú špecifickosť? Aké sú tvoje obľúbené námety?

Každého z nás formuje prostredie istým spôsobom, ale nemyslím si, že je dôležitá ohraničenosť miesta. Dôležité je to, ako človek dovoľí miestu, ako do neho môže zasiahnuť. V Ružomberku mi však chýbajú ľudia, s ktorými by sa dalo do štvrtej rána rozprávať o veršoch. Námety sú rôzne. Nedávnou inšpiráciou mi bol Sartre a transhumanistické otázky a námety.

Mnoho autorov si na tvorenie vytvára akýsi rituál. Máš aj ty nejaký rituál či navodenie atmosféry na tvorivú činnosť? Kde a kedy najradšej tvoríš?

Nemám žiadne rituály. Niekedy to ide a inokedy zase nie. Niekedy sa dobre píše v preplnenom bare, inokedy doma alebo v lese.

Si držiteľkou viacerých literárnych ocenení zo súťaží, ako je Literárny Zvolen, Gorazdov literárny Prešov či Krídla Ivana Laučíka. Dá sa v poézii súťažiť? Aké sú podľa teba kritériá v jej hodnotení?

Umenie je subjektívne na to, aby sa dalo hodnotiť úplne správne, ale sú isté kritériá, kedy sa dá povedať, že poézia je vyzrejšia a pod. Napríklad keď sa v nej neopakujú základné chyby ako inverzia, genitívne metafory a pod. Poézia vie byť veľmi silná a je na autorovi, ako vie s touto silou pracovať. Ale nemyslím si, že počet vyhraných súťaží hovorí o tejto sile.

Máš svoj vzor v literatúre? Aký žáner najradšej čítaš? Oblúbení autori?

Mám rada Anku Ondrejkovú, je úžasná aj ako osobnosť, aj ako poetka. A rada čítam všetko okrem detektívok a romantických románov. Oblúbených autorov mám veľmi veľa – mám veľmi rada filozofické diela (najmä súčasné analytické) a beletriu najrôznejších titulov.

Posledná otázka: Čím momentálne žije Iveta Kloptová?

Začala som akceptovať samotu ako istú formu existencie. Ale inak tak bežne: výlety, práca, hypotéka, straty a nálezy, slová...

Tóno Mello, foto: Iveta Kloptová

Ryba

nič nevravím
denné svetlo ma láme
dĺžkou tvojich odchádzaní
potichučky padám na dno
rozdobená na popol
odrátať si sa mi z hladiny
ako sústredná kružnica
moje telo chladne
medzi zimnými prúdmi

dnes pršalo len od pol obzoru
kvapky ma bolia
ako špendlíky bez hlavičiek
menia ma na bludisko
zaoblené krvou
som utopený mak
z kože zažraté lesklé želania
vyzliekam v bahne
bolí to
neviem chodiť
po tvojej zemi

Jarmok

mám na kolotoči vlastné sedadlo
ponorím tvoje závraty do zmrzliny
a uviažem si okolo krku

tucet héliových balónov
niekedy sa bez špendlíkov
mizne ľahšie

vietor plynie priaznivo proti lebke
vzduch
stále väčšie koráliky
je tesný v nosných dierkach

šedá cukrová vata
namotané kľbko na mieche
vypĺňa davy
rabujú stánky
občas zaškrabnú na predlakti
pozdravia neskôr

nemáme priestor na poličke
pre tie vystrelené blbosti
roztočím kolotoč
možno začneš vracaať
nevadí
stáva sa
pomyslením na iný svet

Kresba

pichlavé fialové bodliaky
silnejú
poznávam ich
rovnobežne vrazené
cez chladnú trávu
chodím po nich kostrbato
jedna neistá školská kresba

muchy zaspávajú
vpísali mi do predlaktia
tri čierne bodky

schovávam ich do vrecka
s čiarami v dlaniach
nejdú vygumovať

na chvíľu ma baví tu a teraz
nemá oblúk
ani vôľu

ZO ŽIVOTA ANTIKVÁRA

Tak to máme päťdesiat rokov. Ako malý osemročný chlapec som nechápal, čo sa deje, keď v noci hučalo nebo. Starý otec vyzeral z okna na oblohu a vravel, že toto nebude dobre. V tme mu visel kýpeť pravej nohy, o ktorú prišiel pri výbuchu granátu či míny – ako vravieval – v čase prechodu frontu v štyridsiatom piatom. Ráno bola dedina hore nohami. Babky so strachom aj s plačom tlačili káry naplnené múkou a cukrom pripravujúce sa na najhoršie. OKUPANTI DOMOV, SME ZA DUBČEKA – mocne volalo z mosta. Žiadny náter to za celé roky nedokázal prekryť. DUBČEK – SVOBODA, TO JE NAŠA SLOBODA, svietila nádej na dedinskom zelovoci.

Dole Štiavničkou tiekli dva prúdy. Kantorský potok sa kučeravil dedinou ako šveholiaci svedok vekov. Vedel by spomínať, keby mu ľudia rozumeli. Všeličo by povedal o časoch grófov Révayovcov, o kvitnúcom parku, ale aj o povstaleckých časoch. Isto by vykričal do sveta to, o čom museli ľudia mlčať, že brata prastarej mamy nezabila grófka, ale Rus, politický komisár zo Sklabine, zrejme ožratý. Jeden z tých, spolu s desať tisíckami ďalších, ktorí sa cítili ako vládcovia sveta. Možno jeho syn vtrhol v mene slavianskej súdržnosti o dvadsaťštyri rokov neskôr s fantazmagóriou akejsi kontrarevolúcie ako divoký Avar či Tatár do slobodnej suverénnej krajiny. Do Česko-slovenska. Ten druhý prúd, to boli slzy žien, ktoré sa báli. Báli sa vojny, báli sa o svojich chlapov, báli sa o svoje deti, báli sa o svoje vnúčence, krstňatá, susedovie deti. Obrázky z vojny ešte nevybledli.

Uplakaná tvár mojej starej mamy je pre mňa večným pamätníkom na ten čas. Rodičia, ktorí boli na dovolenke v Juhoslávii, sa nemohli vrátiť, ale zbierka „Juhoslovanov“ pre nich na nútené predĺženie pobytu bola nádherným gestom ozajstnej ľudskej slovanskej súdržnosti. Nikto nevedel, čo a ako bude. Bolo zle. Čistky, tresty pre celé rodiny, okupačná armáda ako dozor, keby náhodou ľud zatúžil po slobode. Spoločenská latrina vyvrhla navrch spodinu, ktorá robila v mene ideológie zlo. ZLO. „Bola taká doba,“ fňukali potom posratí, bojac sa, aby im ktosi nešliapol na krk. Nešliapol. Ušpinil by si pri tom obuv. To im stačilo na to, aby sa vrátili.

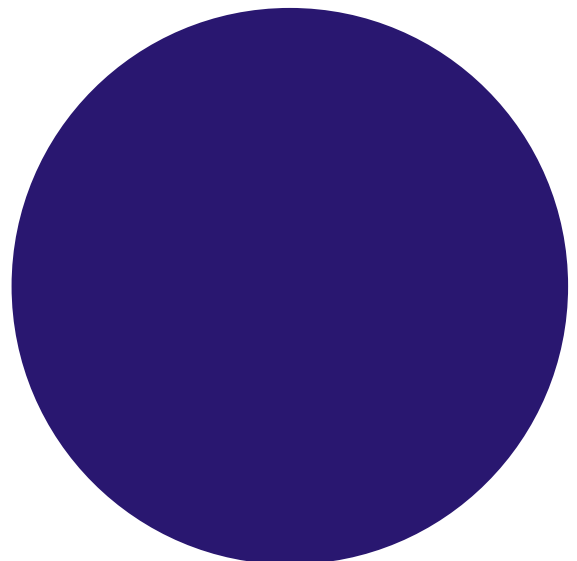
Narábať so slobodou, byť slobodný, to je veľká túžba a veľká skutočnosť. Bohužiaľ, lenivosť, úpadok vzdelávania, absentujúce kritické myslenie, hľadanie spasiteľov v súčasných politikoch, zbabelosť a všeličo iné, to je veľký nepriateľ slobody a predmostie na diktatúru. No

prasatu v chlieve, ktoré dostáva pravidelnú dávku teplých pomyjí s občasným bonusom kukuričného šrotu, budete darmo hovoriť o žaludoch v lese, o bahniskách, o vône prírody. O čom nevie, to nepotrebuje.

Ján Cíger z Mádokýša

SUŠ Ladislava Bielika Levice

VÝSTAVA/ KAROL PLICKA

**VELMI TRADIČNÁ VÝSTAVA
V SLOVENSKOM NÁRODNOM MÚZEU
OBRAZ A PIESEŇ**

Prišiel som do tejto zeme s predsavzatím objavovať tú pravdu o živote ľudu, ktorú vie vysloviť len umenie. Keďže poslaním umenia je odkrývať krásu a rozdávať krásu, od prvých chvíľ, idúc za vnútorným hlasom krásy, hľadal som onú pravdu, o ktorej Anatole France povedal: „Keby som si mal vybrať medzi krásou a pravdou, neváhal by som a zvolil si krásu, pretože som si istý, že obsahuje v sebe vyššiu a hlbšiu pravdu než pravda sama.“

Karol Plicka. Výtvarník. Fotograf. Režisér. Kameraman. Folklorista. Hudobný vedec. Etnograf. Človek, ktorý miloval Slovensko a navždy ho zvečnil v rôznych podobách umenia pre ďalšie generácie.

Narodil sa vo Viedni v roku 1894, teda za Rakúsko-Uhorska. Svoje detstvo prežil vo Viedni a Českej Třebovej. Aj keď pochádzal z českej rodiny, vždy sa pokladal za Čechoslováka, a tak jeho srdce patrilo rovnako Slovensku aj Česku. Na nátlak rodičov sa stal učiteľom, ale popritom spieva v zbere, hral na husle či fofol. Od roku 1924 pracoval v Matici slovenskej, kde založil archív dokumentárnej fotografie. Bol spoluzakladateľom filmového odboru na Umelecko-priemyselnej škole a v Prahe sa stal dekanom na novej filmovej fakulte.

Počas svojho života bol ocenený titulom Národný umelec. Jeho film *Zem spieva* získal ocenenie na filmovom festivale v Benátkach. Film *Po horách*, po dolách zase zlatú medailu na výstave fotografického umenia vo Florencii.

Už počas svojho života bol známy svojou zberateľskou činnosťou. Zapisoval texty aj melódie slovenských aj českých ľudových piesní, zbieral rozprávky, detské hry, porekadlá. Fotografoval našich predkov, prírodu, kroje, krajinu či ľudovú architektúru.

Na výstave môžete vidieť časť jeho zbierky. Vystavené sú samozrejme aj jeho fotografie zo Slovenska aj Česka so silnými vyznaniami samotného autora. Uvidíte kameru, na ktorú natočil film *Zem spieva* a zrazu budete mať pocit neskutočnej pýchy. Pýchy na krajinu, v ktorej žijeme a na ktorú tak radi nadávame. Z času na čas si však treba uvedomiť, že nikde na svete to nie je dokonalé a ružové a mali by sme byť vďační za krásy, ktoré nám krajina, v ktorej sme sa narodili, ponúka.

Aj o tomto je výstava Karola Plicku. O pravde, ktorá nie je vždy čierno-biela, ale je vždy tak krásna.

Výstava trvá do 3. februára 2019.

Barbora Henson Grič, foto: autorka

EX LIBRIS

Amor Towles a jeho Džentlmen v Moskve

Toto nebude náhoda. Aj tak na ne neverím. Proste to tak malo byť, že ja som v osudný deň cestou z Tatier prepla v aute na rádio, kde odrazu počujem Kaliho hlas rozprávať o knihe, ktorú nedokázal odložiť z rúk. Tak pútavo sa mu čítala. Ja som si rýchlo zaznačila jej názov *Džentlmen v Moskve*. Znelo to zaujímavo a zároveň ma prekvapilo, že Kali tak zanietené rozpráva o neslovenskej knihe, pričom by ma to prekvapiť vlastne nemalo. Kúpila som si ju ako odmenu za statočnosť v Bystrici a že som ja dobre spravila! Z deja neprezradím viac, ako píše anotácia. Kniha je o grófovi, ktorého v roku 1922 odsúdili na domáce väzenie v hoteli Metropol neďaleko Kremľa a Bolšoj teatra. Tento vzdelaný a rozhladený aristokrat so zmyslom pre humor a disciplínu tu strávil dlhé roky, pričom si dokázal vybudovať svoj vlastný a pomerne bohatý život, či už išlo o podkrovný svet, alebo priateľstvá s personálom či hotelovými hosťami. Celkovo ma veľmi bavilo čítať si o tajných chodbách a miestnostiach v obrovskom hoteli, o pozorovaní hostí, o reštaurácii a o jedle, jeho vôňach... ja som bola stále hladná, ja som pevne odhodlaná ísť si navariť lotyšský guláš s marhuľami na skaramelizovanej cibulke... bola slasť o tom čítať, nie to ešte môcť ochutnať. Už len týmto mi bol hlavný hrdina nesmierne sympatický, s takou gráciou dokázal opísať vône a chute, poradiť k jedlu dobré víno, proste krása. Imponovalo mi tiež jeho odhodlanie, pevná vôľa, nadhľad a nezlomnosť a v neposlednom rade jeho pozorovací talent. Zavretý v domácom väzení, pod hrozbou trestu smrti v prípade opustenia hotela, sledoval búrlivé nadchádzajúce obdobie v Rusku. Moskva sa mu menila pred očami, hotel spolu s ňou, vnímal postupnú inakosť správania či oblečenia hotelových hostí, neušiel mu ani drobný detail, ani narážka, čo sa na konci knihy ukázalo ako podstatná a skvelá výhoda. Minulý život mu stelesňoval a pripomínal najmä jeho verný priateľ Miška, ktorý ho navštevoval až do svojej smrti. Gróf Rostoj spomínal často na svoj rodný kraj, na domov, sestru, na jablkové sady, stromy... jednoducho vďaka týmto silným ale uveriteľným opisom som s ním naplno bola v každom ročnom období, zima, teplo, vánok, včely, orgován... všetko tu bolo naozaj. V knihe zaznamenané pomerne búrlivé dejiny Ruska z toho obdobia pôsobia oproti tomu kontrastne a o to surovejšie, čo z nej robí jednu z najkrajších, aké som o Rusku a udalostiach v ňom čítala.

Marta Adamcová

VINYLKA/ MOZART VS VERDI

Requiem alebo Rekviem. Je jedno, akú z foriem písania zvolíme, chtiac-nechtiac v nás evokuje spojenie so smrťou alebo pohrebmi. Takýto prístup ku klasickej hudbe považujem za prvoplánový, (hoci sa téme smrti pri písaní jesennej Vinylky nevyhnem). Ja napríklad Rekviem počúvam iba tak. Keď mi je dobre a kreslím alebo niečo vyrábam, keď vonku prší, v dielničke vonia lipový čaj, alebo v rastúcej tme bojujem s nastavením refraktora a naháňam Mesiac, ktorý vie byť, potvora, pomerne rýchly. Rýchlejší ako pri pozorovaní voľným okom. Počúvam ho aj vtedy, keď mi na plece položí ruku melanchólia a ja maľujem, alebo píšem, alebo iba tak pozorujem vtáky či oblohu. Počúvam. Len občas mám jediný problém, ktoré si dnes pustím? Verdiho alebo Mozartove?

Verdi

Verdi svoje Rekviem zložil na pamiatku talianskeho románopisca a básnika Alessandra Manzoniho. Prvýkrát ho uviedli v Miláne v roku 1874, rok po spisovateľovej smrti v Kostole svätého Marka v Miláne a dirigoval ju autor osobne. Základ diela ale vznikol skôr. Pôvodne totiž niekoľko významných talianskych skladateľov na Verdiho návrh spojilo svoje schopnosti a zložili *Omšu za Rossiniho* na počesť svojho zosnulého kolegu. Premiéra bola plánovaná rovnako ako v prípade Rekviem, na prvé výročie úmrtia. Nestalo sa.

Dočítala som sa, že k zrušeniu došlo z dôvodu urazenej hrdosti. Jeden z hlavných organizátorov nebol prizvaný ako skladateľ.

Inde sa uvádza, že pár dní pred premiérou došlo k roztržke medzi Verdim a dirigentom Marianim kvôli nedostatku nadšenia. Ktovie, čo presne sa skladateľovi nepáčilo, ale všeobecne sú známe výroky, že v jeho dobe napríklad neexistovala ani jedna poriadna speváčka. Nároky mal vysoké ako na seba, tak na svoje okolie a zdá sa, že neušetril ani svojho, dovtedy, priateľa. Rovnako zanevrel aj na samotné dielo s výnimkou *Libera me*, finále pôvodnej Omše.

Pohrával sa s ním a môže sa zdať trochu pritiahnuté za vlasy napísať, že snáď čakal na vhodný impulz, ktorý by ho primäl dielo rozšíriť. Tým dôvodom bol skon už spomínaného Manzoniho. Verdi odcestoval do Paríža a písal a pracoval. Vzniklo Verdiho Rekviem. Skladbu rozhodne neplánoval ponechať iba v repertoároch kostolov a chrámov. Hrali ju v La Scale, v parížskej Opéra-Comique, v Benátkach, v novej Royal Albert Hall v Londýne.

Verdi v sebe nezaprel operného skladateľa. Jeho kompozícia bola už vo svojej dobe a sporadicky aj teraz označovaná hlavne obdivovateľmi Mozarta za príliš teatrálnu, opernú, domýšľavú, prehnajú, svetskú. Možno. Skladateľ predsa pochádzal z krajiny, kde je záľuba v opere snáď geneticky podmienená (každé väčšie mesto má svoje konzervatórium). V niektorých pasážach skladba plynie v jednej rovine, inde postupne graduje, ale tam, kde začína ticho, až nepatrne a zrazu do hrude a uší udrie v plnej sile, tam mi naskakuje husia koža. Pri *Dies irae* takmer nedýcham. Kontrasty, energia, krásne melódie. Akoby sa Verdi nebol ochotný zmieriť so smrťou. Hudbou dáva najavo, že sa nevzdá ľahko, že nebude iba tak ležať a potichu čakať na finále. Nie záchvev, ale doslova záchvat životnej energie. Napriek tomu, že záver je zdanlivo pokojný a stíšený, vždy zostáva čosi nedokončené, nezažité, nevyslovené, čo treba stihnúť. Kým ešte môžeme.

Možno aj preto znelo Rekviem počas Druhej svetovej vojny Terezínom. V ťažkých podmienkach, naspamäť, s klavírnym sprievodom. Kolko človečenstva a odhodlania ostalo v ľuďoch, ktorí po nekonečných hodinách nútených prác počas dňa boli schopní nájsť v sebe silu na nácvik? Mnoho účinkujúcich bolo priebežne nacistami zabitých, hľadali sa náhrady. Prečo to bolo tolerované? Kvôli okolitému svetu. O reportážach, ktoré bez náznaku svedomia skreslovali podmienky v koncentračných táboroch hovoriť snáď nemusím. Ak áno, treba si vyčleniť trochu času na dohľadanie a doštvovanie dejín propagandy. Keď v roku 1944

prišla na kontrolu do koncentračného tábora delegácia Medzinárodného červeného kríža, zvolenou skladbou sa väzni snažili svetu vypovedať čosi o podmienkach, ale aj nich samotných. Sila umenia.

Priznám sa, že som doteraz nečítala libreto. Isto, chápem, že je to primárne skladba sakrálna vychádzajúca z rímskokatolíckych tradícií, že aj text je zameraný na kajanie sa, prosby, spásu, posledný súd, ale aj nádej a vieru. Ja sama sa vyskytujem vo svätostánkoch iba príležitostne (zádušná omša za starých rodičov) alebo ako turista. Hoci má rímskokatolícka cirkev stále jasno v kompetenciách žien ako farárov, už dlhú dobu sa omši zúčastňujú aktívne. Čítajú alebo spievajú. Aby mohol Verdi uviesť skladbu so ženskými speváčkami, potreboval výnimku od pápeža Pia IX.

Rekviem od Verdiho je obľúbeným repertoárom mnohých svetových zborov. Niektoré zdroje uvádzajú, že je to jedna z najčastejšie interpretovaných zborových skladieb. Nečudujem sa.

Mozart

Velikáni histórie, umenia zvlášť, bývajú často opradení legendami, ich život zahmlievajú romantické alebo pikantné príhody a bývajú viac známe a šírené ako overiteľné fakty. Myslím, že to patrí k riziku povolania.

Romantickým mýtom sa nevyhol Mozartov život ani okolnosti vzniku jeho Rekviem. Poznáte to, aj z prednášok na hradoch a zámkoch si skôr zapamätáme, prečo sa truhlica volá frajerkárka, alebo prečo po nociach počuť biele či čierne panie, ale rok vzniku, prípadne meno druhého, nielo ešte tretieho majiteľa už ťažšie.

Aj tým, ktorí nevideli Formanovho Amadea, nie je zrejme meno Salieri neznáme. Nuž, rivalita dvoch skladateľov bola možná, ale zrejme dost nadnesená, čo Salierimu, skladateľovi, dirigentovi a hudobnému pedagógovi, značne uškodilo. Tak veľmi, až vznikla voči jeho skladbám určitá averzia. Overiteľný fakt. Našťastie v poslednej dobe bol zobratý na milosť a ak chcete, tvorba sa dá nájsť aj na internete. Možno to nie je Mozart, ale talent sa mu upriet nedá.

Legenda hovorí, že jedného júlového večera roku 1791 sa v Mozartových dverách objavil záhadný muž v čiernom so zákazkou na Rekviem výhradne od majstra a že totožnosť objednávateľa musí zostať utajená. Záhadným mužom nemal byť nik iný ako spomínaný Antonio Salieri. Dokončenie diela údajne

predznamenal Amadeovu smrť, takže komponoval sám pre seba. Keď ju takmer dokončil, umrel od vyčerpania, lebo celý čas sa nad autorom vznášala kliatba.

Skutočnosť je, ako to už býva, omnoho prozaickejšia. Už v čase prijatia zálohy za prácu mal skladateľ vážne podlomené zdravie. Platbu prijal od Antona Leitgeba, syna primátora Viedne a komorníka grófa Franza von Walsegg-Stuppacha. Leitgeb sa snažil využiť fakt, že Mozart umrel ešte pred dokončením. Okrem iného si veľmi rád privlastňoval autorstvo hudby iných. Constance, vdova po Amadeovi dala skladbu finalizovať Franzovi Süssmayerovi, manželovmu žiakovi, no trvalo jej celých desať rokov, kým Walseggovi dokázala, že autorom je skutočne Mozart a získala zvýšené peniaze. Rekviev bolo určené pre grófovú manželku Annu.

Oproti Verdiho skladbe je tá Mozartova jemnejšia. Bez ohľadu na to, kto má aký podiel na vzniku, Rekviev je majstrovským kúskom. Mnoho ľudí preferuje atmosféru počas počúvania. Neburáca, plynie pokojne. Možno celkový charakter predošlej tvorby, možno prítomné vedomie blízkeho konca viedlo skladateľovu ruku. Pochopenie a zmierenie sa nesie ako posolstvo. V dobe osvietenstva sa na smrť pozeralo pragmaticky. Bola nevyhnutnou súčasťou života každého jednotlivca. Určite sa s ňou v tej dobe ľudia stretali vo väčšej miere ako my. Snáď preto sa smrti bojíme alebo nie sme pripravení sa ňou zaoberať viac, ako je nevyhnutné. V tomto ohľade by nám Mozart mal poskytnúť oproti Verdimu viac útechy.

Obe, každé v inom ohľade, v sebe nesú svetské atribúty na pozadí viery a náboženského chápania smrti. Obaja autori pristúpili k dielam tak, aby najlepšie vyjadrili svoj postoj k jedinej absolútnej pravde, ktorá sa nevyhnutne týka každého z nás. No napriek tomu netreba Rekviev ktorékoľvek z mnohých počúvať iba v kostoloch alebo chrámoch. Veď bývajú často zaradené do koncertných programov, aby potešili každého, kto si ich rád vypočuje. Bez predsudkov.

Diana Lasloková, foto: internet

CESTOPIS/PETROHRAD

Čriepky z Petrohradu

Biele noci, biele dni! Počasím zväčša nevlúdny severský Petrohrad ukázal partii Slovákov svoju slnečnú tvár – zažiaril pred nimi slávnou históriou, umením i športom. Také bolo niekdajšie hlavné mesto veľkého Ruska v letnom drese práve prebiehajúcich majstrovstiev sveta vo futbale. Nevský prospekt zaplnili rozjarení fanúšikovia. Spontánni Argentínci vďačne do svojho kruhu pojali našu Slovenku, ktorá zatúžila po kúsku juhoamerickej radosti. Niekoľko sekúnd s nimi skákala a výskala s takou chuťou, že sa tento okamih stal pre nás všetkých nezabudnuteľným. Úplne stačilo

prizerať sa a tešiť sa s nimi. Večer sme si majstrovskú atmosféru išli vychutnať priamo k štadiónu. Od zastávky metra k nemu viedla dva kilometre dlhá rovná široká pešia zóna, pretínajúca nekonečnú zeleň rozsiahleho parku, po kilometri chôdze osviežená veľkolepou fontánou. Promenáda bola plná ľudí s prevahou bielomodrých dresov Argentíny a bielo zelených

dresov Nigérie, na ktorých zápas sme kráčali. Očakávaná veľkoplošná obrazovka s fanzónou priamo pred štadiónom sa však nekonala. Mojim dvom kamarátom nevyšli ani kšefty s lístkami, odchádzali s dlhými nosmi. Rozmery môjho nosa sa nezmenili snáď preto, že mne ku šťastiu úplne stačila dlhá cesta späť tým krásnym parkom. Napokon, nie kvôli futbalu som prišiel do Petrohradu – o konaní majstrovstiev som sa, na rozdiel od väčšiny vtedajších návštevníkov mesta, dozvedel až krátko pred odchodom z domu.

Jedným z top cieľov našej výpravy bolo umenie svetových parametrov. V krátkom záblesku som s ním prišiel do styku až nečakane skoro, už na estónskej strane hraníc v meste Narva. Cez sklo autobusu mi do očí udrhel rozmerný nápis Chagall restaurant. Ako reklamný billboard, ako prísľub niečoho veľkého, čo malo prísť. Kto iný, ak nie Marc Chagall, francúzsky maliar ruského pôvodu, by nám mal otvoriť bránu do ruského mesta postaveného v západnom štýle?! Samotný jeho tvorca – veľký cár Peter I. Veľký ho nazval oknom do Európy. Skutočne skvelá pozvánka do Ruského múzea, kam ma bedeker už skôr lákal obdivovať viaceré slávne diela raného obdobia tvorby tohto svetového umelca. Žiaľ, až priveľmi svetového na to, aby zostal visieť na jednom mieste. Ako sme sa neskôr na tvári miesta dozvedeli, milenci vznášajúci sa Nad mestom, ale aj ostatné Chagallove obrazy práve putovali po výstavách kade-tade po svete. Opäť malé sklamanie a tentokrát moje, opäť však netrvalo dlho.

Rozcestované farby moderny boli v mojich očiach a duši čoskoro plne nahradené dielami ruských klasikov a krásnym zážitkom v podobe sĺz dojatia kamaráta Maťa – kultúrneho rusofila – pred slávnymi obrazmi Ilju Repina Burlaci na Volge a Záporožskí kozáci píšu list tureckému sultánovi. Jeho radosť bola aj našou radosťou a preto sme si ju nechali zvečniť na spoločnej fotke. Fotka, tentoraz sólo, nesmela chýbať ani pred obrazom cára Mikuláša II. Vyšlo nám to presne na smutné výročie – bolševici ho aj s celou rodinou zavraždili presne pred 100 rokmi. Vážny postoj a výraz pred objektívom presne kopíroval ten jeho. Bola v ňom trochu recesie, ale omnoho viac rešpektu k poslednému predstaviteľovi mnohými nenávidenej zlatej éry Ruska. Doslova zlatej! Už o necelú hodinu sme sa stali jej súčasťou.

V neopísateľných, zlatom zdobených trónnych sieňach Zimného paláca, akoby zastal čas. Cársky dvor si snáď len na deň odsťahoval do

letného sídla v neďalekom Petrodvorci, do jeho nekonečných zelených záhrad s nespočetným množstvom fontán a sôch – samozrejme zlatých. Tiež sme si tam odsťahovali, ale až neskôr. Ešte predtým sme si predsavzali zvládnuť nápor umenia s veľkým U v samotnom Zimnom paláci. Jeho sály, salóny a komnaty sú totiž domovom druhého najväčšieho a najznámejšieho múzea výtvarného umenia na svete po parížskom Louvri – slávnej Ermitáže. Základ expozícií tvorí rozsiahla súkromná zbierka cárovnej Kataríny II. Veľkej, desiatročiami rozšírená o mnohé ďalšie skvosty. Nedalo sa stihnúť pozrieť všetko, museli sme si vybrať. Nosnými témami boli pre nás antika a Leonardo da Vinci, ale neobišli sme ani

umenie stredoveku či starovekého Egypta. Návštevu múzea sme zavŕšili pri soche kvočiacej nahkej postavy mladého muža od slávneho Michelangela. Umelec mal vraj podľa objednávky vytvoriť len jej zadnú časť. Napriek tomu vytesal aj predok, anatomicky takisto dokonalý, ibaže s menej precíznym povrchovým opracovaním.

Cárov a cárovné sme na druhý deň v Petrodvorci hľadali márne. Neboli pri fontánach, v záhradách, na brehu mora, ani v letohrádkoch. Zostali v Petrohrade, kde sme ich našli na ostrove medzi vodami Nevy, v zlatom chráme uprostred nedobytnéj pevnosti v jednoduchých sarkofágoch z bieleho mramoru snívať večný sen o zašlej sláve. Po chvíľach ťažkého zamyslenia sa nad pomínutelnosťou života sme sa už nikam nenáhlili. Polhodinový relax na mestskej pláži pokračoval pomalou prechádzkou cez mosty a ostrovy Benátok severu, vychutnávaním si nezabudnutelných pohľadov na priečelia palácov sta položených na čeriacej sa hladine Nevy a pozlátených teplými lúčmi zapadajúceho slnka. Námestia, ulice a uličky v centre žili kvalitnou hudbou nadaných mladých umelcov a rozpo-
hybovaným obecnstvom všetkých vekových kategórií. Moje posledné ruble napokon skončili v klobúku speváka a jeho pôvabnej bubeničky, ktorí zanechali ulicu a svoje umenie nám predviedli niekoľko desiatok metrov pod zemou, medzi dvomi zastávkami metra, mimochodom, najhlbšieho na svete. Petrohrad, Sankt Peterburg či Leningrad, akokoľvek ho nazveme, zanechal skvelý dojem!

Ján Vingárik, foto: autor

AKO SME KEDYSI ŠTUDOVALI?

O výstave po výstave

Toto slovné spojenie by ako obyčajná otázka v sebe skrývalo mnohé zaujímavé reakcie a odpovede. A práve tie boli cieľom výstavy fotografií, ktorá mala tieto slová ako svoj podtitul. Pod názvom Stopy času v Bojniciach II ju v priebehu tohtoročného leta pripravili Klub priateľov histórie Bojníc a Kultúrne centrum Bojnice pri príležitosti 905. výročia prvej písomnej zmienky o tomto kúpeľnom mestečku. Neobvyklý je názov jedného z organizátorov – Klub priateľov histórie Bojníc. Je to neformálne zoskupenie viac ako desiatky Bojnícianov tu narodených, žijúcich či odtiaľto pochádzajúcich, ktorí majú toto mestečko úprimne radi. Na pravidelných každomesačných stretnutiach sa rozprávajú o všeličom, čím kedysi Bojnice žili a z týchto rozprávání vznikajú aj zaujímavé projekty. Také, ako aj nápad na túto výstavu.

Z viac ako tisícky rôznych fotografií zo svojich rodinných archívov, ktoré počas existencie klubu už zozbierali, vybrali 120. Pochádzali z obdobia od konca 19. storočia až po rok 2000 a ich spoločným menovateľom bolo školstvo. Do školy predsa chodil každý a že ich, tých bojnických, bolo za uplynulé storočie hneď niekoľko a v rôznych stupňoch, bolo z čoho vyberať. Od materskej školy, zvanej aj úvoda (maďarsky ovoda), cez základnú, ktorá bola kedysi rímskokatolíckou ľudovou, neskôr štátnou, národnou, osem i deväťročnou až po stredné. Nimi bola Stredná škola pre murárske povolania. Na Slovensku bola tá bojnická v rokoch 1921 – 1926 jedinou. Alebo v rokoch 1961 – 1963 jestvujúce poľnohospodárske odborné učilište. A k tomu ešte špeciálna hudobná škola, či od roku 1974 dodnes existujúca základná umelecká škola. Do týchto škôl, jednej alebo aj viacerých, chodili takmer všetci Bojnícania i obyvatelia okolitých menších obcí. Na fotkách zo školských čias boli zaznamenaní učitelia, žiaci, školské priestory a rôzne aktivity vzdelávacieho či mimoškolského charakteru. Od ich vzniku uplynuli už celé desaťročia keďže väčšina na výstave prezentovaných fotografií zobrazovala päťdesiate až osemdesiate roky 20. storočia. Niet preto žiadneho divu, že výstava chytla za srdce. A to obrazne i doslovne. Zvedavé pohľady návštevníkov, ktorí na triednych fotografiách hľadali svoje detské tváre. Zatajený výraz, keď sa pokúšali identifikovať mená ostatných

spolužiakov. Alebo aj zadumané pohľady, ktoré pátrajúc hlboko v pamäti lovili mená svojich niekdajších učiteľov. Tí najodvážnejší sa o svoje spomienky podelili s organizátormi aj formou písaných odkazov, ktoré k jednotlivým fotografiám mohli zanechať na priložených lístočkoch.

Najčastejším spoločným menovateľom všetkých tých, ktorí si prezreli výstavu *Stopy času v Bojniciach II* s podtitulom *Ako sme kedysi študovali*, bol úsmev. Úsmev z toho, že sme sa aspoň na chvíľku mohli vrátiť do krásnych čias mladosti, čias šťastia a bezstarostnej radosti. Aj o tom bola tohtoročná neobvyklá výstava v Bojniciach. A nebola posledná, veď bohatý sústredený fotoarchív poskytuje ešte mnohé netušené možnosti.

Erik Kližan, foto: autor

Suš Ladislava Bielika Levice

POÉZIA/ NINA KOLLÁROVÁ

Nina Kollárová (1990) pôsobí na Inštitúte anglistiky a amerikanistiky na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity. Básne publikovala v zborníkoch z literárnych súťaží, v časopisoch a v rozhlase. Venuje sa aj umeleckému prednesu a rozvoju detskej tvorivosti, zo všetkého najradšej číta. V roku 2017 jej vyšla debutová zbierka poézie *Premlčané ticho*, za ktorú získala Prémium Ceny Ivana Kraska.

možnosti

I.
celý deň sedí
chce aby si kolená pamätali
dokonalý pravý uhol

istotu
že sa oprie

na pravom členku jej
vyrastá slepý konár

naňho bude zachytávať
všetko
aby aspoň na chvíľu
spomalila
rozpadávanie

II.
Alma
štyri písmená
padá sedí máva
odkladá si plastový príbor
z reštaurácie pri mori
videla veľa fotiek
dookola

Alma
tu nie je
Alma
tu nie je
Alma

vyprázdni skriňu
zamkne

III.
vždy pri jej mene
dýcha rýchlejšie

myslí na cudzie deti
deti
deti
a iné dcéry

počíta
ľudí ustálené pohyby
poviedky
čo chcela čítať
aj tak sa len obzerá

IV.
Alma tu nie je
hovorí
a mína ľudí
okolo
domu sa rozpustiť

zraniteľnosť je len možnosť

xxx

plánuješ
zakresliť presné
plochy miest
kde ráno sedávaš

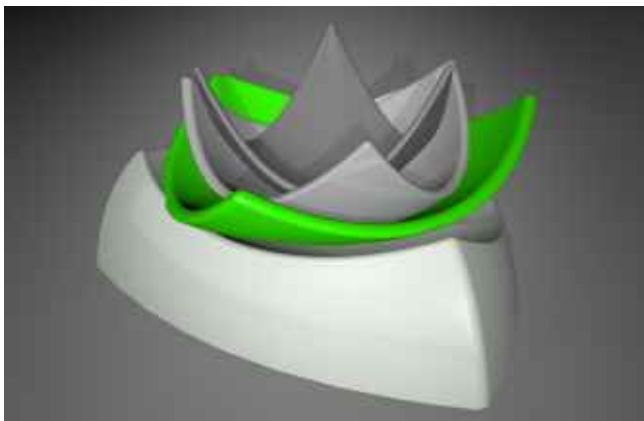
ani káva už nestačí
na obnovenie zmyslov

pravé uhly
pod jej ramenom
znova a znova

zapamätávanie pohybov

vyberáš si

iba dokonalú tonetku
nekončiaca oblá linka

SUŠ Ladislava Bielika Levice

RECENZIA/FILM/ NÁČELNÍK/ALPHA

Čo sa stane, ak rovno z pekla prejdete do doby ľadovej? Režisér Albert Hughes si to skúsil. Prežije tento film krutú zimu v našich kinách?

Náčelník, 2018, Dráma

réžia: Albert Hughes

hrajú: Kodi Smit-McPhee, Natassia Malthe, Leonor Varela

Režisér Albert Hughes sa spolu so svojim bratom dvojčkou zapísali do filmových memoárov filmom Z pekla, ktorý zachytáva príbeh Jacka Rozparovača v podaní Johnnyho Deppa. Film Náčelník je prvou snímkou, ktorú natočil bez svojho brata Allena.

Mladý lovec sa spolu so svojim otcom náčelníkom kmeňa pripravuje na svoj prvý lov. Jeho rodičia majú oňho starosť, a asi aj právom, lebo lov nedopadne pre neho úspešne. Potom, ako ho zo skaly zhodí rozzúrený bizón a všetci si myslia, že je mŕtvy, zronení odchádzajú naspäť domov. Lovec však prežije a nielen to, cestou si nájde kamaráta – vlka v podaní česko-slovenského vlčiaka a nájde cestu naspäť za svojimi rodičmi.

Kostra príbehu je jednoduchá a mnohých asi chytí za srdce. Ako to už vo filmoch so psami býva. Chcela by som oceniť krásny vizuál, pekný strih a zmysel pre autenticnosť. Aj napriek týmto atribútom však musím byť kritická, lebo film sa nezaobišiel bez amerických kliše fráz a dojemných scén. Boli orezané na minimum, ale

boli tam. Film by sa zaobišiel aj bez slov, to podstatné vychádza z príbehu, gest a pohľadov.

Počas filmu som sa zamýšľala, aká silná je naša túžba prežiť a ako veľmi dokážeme trpieť, aby sme prežili mnoho krutých zím. Zamýšľala som sa nad tým, či dokážeme prežiť sami a čo nám pomáha prežiť. Je to pocit hlboko v nás, ktorý si nesieme generačne v sebe ako praveký človek, aby sme zachovali ľudstvo či rod? Alebo žijeme pre niekoho iného? Udržiava nás nažive myšlienka, že niekto niekde čaká a je tam pre nás? Sme samostatné individuá, alebo by sme krutú zimu sami neprežili? Aj mladý lovec potrebuje kamaráta, psa, o ktorého sa stará, ktorý ho ochraňuje a vďaka ktorému vždy vstane a pokračuje ďalej.

Fim Náčelník je o prežití jedného mladého lovca, avšak v skutočnosti je o prežití nás všetkých. Aj keď nežijeme už v dobe ľadovej, žijeme v dobe sociálnej a medziludzkej vzťahy sú niekedy chladnejšie ako zimy v Rusku.

Kostra príbehu bola jednoduchá, ale myšlienka je večná.

Ak máte radi prírodu na plátne, nevádi vám ako pravým filmovým nadšencom čítať titulky (predpokladám, že neovládáte praveký jazyk) a ste pripravení v sebe objaviť svoju vlastnú dobu ľadovú, choďte si pozrieť film, ktorý vás prinúti zamyslieť sa, za kým by ste sa vy chceli vrátiť a prežiť cestou nemožné.

Barbora Henson Grič, foto: internet

KAVIARENSKÝ POVALAČ

O drobnostiach ku káve

Keď sa postupne do verejného života zaviedlo obmedzenie fajčenia na verejnosti, včítane kaviarní, mnohí kávičkári zaplakali. Vraj káva bez cigaretky nie je ono. Nikdy som nebola priaznivca tabakových výrobkov, fajčím výnimočne, aj to iba vtedy, ak nie som v úplne relevantnom stave. Takže po návšteve kaviarne nesmrďím ako popolník, nemusím sa sprchovať, umyť si vlasy a dať všetko do práčky. Na druhej strane však niekde v kútiku duše súcitím s tými, ktorí si kávu nevedeli predstaviť inak, iba s cigaretou. Káva nie je iba kofeín. Káva je pôžitok. Ja napríklad kávu nesladím, ale mám ju rada s nejakým sladkým doplnkom. Stalo sa štandardom, že nám ku káve ponúknu drobnosť. Sušienku, kúsok koláča, alebo zákusku, čokoládku. O sušienky ma zväčša oberie staršia dcéra. O čokoládku mladšia. Občas sa mi podarí si vybojovať svoj podiel sacharidov, občas nie. Nedávno sa čašník zľutoval nad zúfalým výrazom zbitého šteňaťa. Môjho. S úsmevom doniesol ešte jednu čokoládku aj pre mňa. Vlastne ich doniesol za hrst. Niekedy psie oči fungujú, zdá sa.

Priznám sa, že nepohrdnem takmer ničím. No najradšej mám kvalitnú čokoládu. V nedeľu sa rada zastavím v kaviarni, kde začali predávať ako prví v našom meste ručne robené kvalitné bonbóny. Našla som medzi nimi svojho favorita. Nugátovú čili pralinku. Odpijem z kávy. Do úst vložím dračie oko. V prvej línii sa spolu s kávou otvorí sladká chuť nasledovaná slabou čokoládou a silným nugátom. V momente, keď sa chce čokoláda presadiť, od podnebia sa odrazí pikantná chuť čili a podráždi chuťové poháriky. Ale iba toľko, aby som si užila vyváženú chuť pralinky, ktorú nechám chvíľu doznievať, kým sa znovu napijem kávy.

Doma je to iné. Rada si natriem chlieb alebo sušienku „homemade“ džemom. Trebárs aj ríbezľovým, v ktorom síce nebol žiaden pridaný cukor, ale za to mi každá jedna lyžička vyčarovala na tvári zamyslený úsmev. Niet nad také skvelé darčeky. Ďakujem.

D.

GALÉRIA

V Galérii Miloša Alexandra Bazovského

(a. iné chodníčky)

Zjesenieva sa. Prvý odkaz priniesol jemný dažď ponad metropolu Váhu, Trenčín. No i v daždi vyzerá mesto živo, pohostinne. Vedeťme debaty pri poobedňajšej káve s výhľadom na židovskú synagógu, ktorá vyrástla na mieste starej budovy chrámu. Lákajú nás uličky, blúdime krížom-krážom mestom, stúpame z námestia farskými drevenými schodmi k mestským hradbám pri farskom kostole, nazeráme dnu. Objavíme lesopark a schádzame popri stromoch k Mestskej bráne z 15. storočia a pomaly stúpame točítymi schodmi do veže, nechávame si rosit drobné kvapky dažda do tváří a sledujeme pulzujúci život na priestrannom Mierovom námestí.

Uprostred týchto impresií sa v Galérii Miloša Alexandra Bazovského skupinka mladých ľudí pripravuje na stretnutie pod názvom *Divotvorba*. Máme ešte dostatok času, kým prídu divotvorní autori poézie a budú čítať svoje básne. Otvoríme ťažké dvere a vstupujeme do priestorov galérie výtvarného umenia. Vznikla rok po smrti Bazovského, v roku 1969 a nesie po ňom meno, hoci v Trenčíne žil autor len posledných pár rokov a počas nich sa v postupujúcej chorobe vracal k motívu samoty so stromom.

Na prvom poschodí sa ponárame do autorových obrazov prevažne zo 40. a 50. rokov. Sám autor povedal o svojej tvorbe: „Všetko, čo tu vidíte, to je do farieb prenesená slovenská skutočnosť. Pot sedliackej roboty, neutešenost neprebudených duší, jesenné nálady našich vrchov a smútky

našich osudov... Hladám vo svojich obrazoch dušu motívu, jeho interiér, nie povrch.“

Hoci v tvorbe Bazovského môžeme sledovať viaceré vývojové periódy, v ktorých mení výrazovú štruktúru svojich diel – tvaroslovnú i kompozičnú skladbu i farebný register – základné pritom zostáva nezmenené, orientácia na tému Slovenska, ktorá je mu bytostne najbližšia. Slovenská krajina a jej obyvatelia sú v Bazovského dielach podané v neuveriteľne bohatých modifikáciách a konfiguráciách; spôsob, akým sa tohto námetu zmocňuje, je obdivuhodne široký, vždy odlišný a prekvapujúci. Autor na svojich potulkách po Slovensku je nesmierne vnímavým pozorovateľom, ktorý rovnako v kresbe ako i v maľbe vie vystopovať a odhaliť prazáklad motívu, v odvážnej skratke definovať a syntetizovať vizuálnu, pocitovú a myšlienkovú rovinu objavovaného. A až v intímnej pohode jeho ateliéru ožívajú potom jeho obrazy akordmi zemitých i odvážne nadsadených farebných tónov, aby ich kolorit, plne vystihujúci baladickosť a poéziu slovenskej krajiny, zároveň

definitívne dotvoril atmosféru a dej maliarovho príbehu o Slovensku.

Bazovského tvorba naplno znie až do roku 1957, kedy je násilne prerušená chorobou. Napriek nepriaznivej politicko-spoločenskej klíme päťdesiatych rokov akoby jeho umelecké úsilie gradovalo a dostávalo sa do najautentickejších a najsugestívnejších podôb. A tak v Bazovského obrazoch môžeme objavovať stále nové dimenzie a podoby Slovenska – jeho nenapodobiteľný kolorit, svojráznú konfiguráciu horských masívov a dolín, poéziu i baladickosť osamelých senníkov, strúng, človeka harmonicky súzvučiaceho s prírodou, v ktorej žije, nostalgickú atmosféru krajín s opakujúcim sa motívom slnka či mesiaca symbolizujúcich kolobeh života, sugestívne zátišia bez rozptyľujúcich detailov, meditatívne vo svojej pokore a úcte k jednoduchosti a kráse okolitých predmetov. Slovensko sa v interpretácii Bazovského nestáva zakonzervovaným skanzenom etnografických zvláštností, ale nadčasovým, stále aktuálnym príbehom o krajine a človeku.

Na druhom poschodí sme si stihli prezrieť tvorbu mladých autorov. Filip Sabol (1989) a Michal Turkovič (1987) sú autori, ktorých ťažisko záujmu spočíva v témach súvisiacich s verejným priestorom. Po sérii výstav, kde zdrojom bol exteriér post-socialistickej ulice a finálnym výstupom bola inštalácia v galérii, nasleduje výstava, kde autori zvolili opačnú stratégiu. Pri tomto projekte sa autori vzdávajú svojho odstupu, pozície pozorovateľov diania v meste a vystupujú v pozícii slovenského občana, ktorý je zmätený a znepokojený, občana, ktorý vidí východisko v zjednotení ľudí v dav a v následnej demonštrácii či proteste. Dlhو sme stáli uprostred, vyvstali nám otázky: „Bola a je ľudská doba vždy taká neistá? Alebo sa človek vždy s nádejou posúva za iné hranice? A dokedy? A kam vlastne?...“

Ani posledný z vystavujúcich autorov fotografií pod názvom *Krajina* nám nedal priestor na ľahostajnosť. Podľa autora: „Krajina je spomienka na miesta, kde sme niečo zažili, kam nás ženie túžba ísť a vidieť niečo nové. Len tak, lebo túžime po zmene, lebo sa to patrí, lebo je taká doba. Ale čo naša krajina DOMA?“ KRAJINA vo fotografiách Borisa Németha a Jána Viazaničku bola premenlivou hodnotou, ktorej dominovala výrazná stopa človeka. Či už chceme, alebo nie, musíme si priznať, že panenské pohľady na pravidelné stohy sena, vzdialené končiare hôr a známe siluety štítov sa už len tak ľahko nedajú vidieť neporušené, bez hmatateľných dôkazov činnosti človeka.

Vonku sa rozliala tma, brány galérie sa zatvorili za posledným veršom. Vklízi sme do uličiek, mlčky kráčali oblečení do farieb obrazov, tých z obrazov i tých z básní a ľudí.

Denisa Harineková, foto: Diana Lasloková

Zdroj: www.gmab.sk

O LETAVÁCH PO LETAVÁCH

Letavy boli v mojom prípade o trochu ťažších začiatkoch, keďže som nikoho nepoznala. Nedelné psychické rozpoloženie Prvoletaváka cudzinca pochopia len tí, ktorí ho skúsili na vlastnej koži. Našťastie, organizátori na nás mysleli. Hneď pri ubytovaní som spoznala nové spolubývajúce – ďalšie Prvoletaváčky cudzinky. Bolo fajn motať sa medzi objímajúcimi a vítajúcimi sa ľuďmi s niekým, kto sa cítil rovnako stratene. Vyzbrojené sme boli len existenciou dvoch univerzálnych otázok: „Ako sa voláš?“, „Do ktorej dielne patríš?“ S ich kladením a odpoveďami na ne som si vystačila do pondelka obeda.

Letavy sú totiž o ľuďoch, čo sa chcú rozprávať. O spolubývajúcich, o kolegoch v dielni, o náhodných známostiach pri kofole v bufete či pri ohnisku. O tých, s ktorými som sedela o polnoci na parkovisku a ráno ich musela spoznávať len po hlase, pretože som netušila, ako vlastne vyzerajú. O extrovertoch, ktorí si s nadšením adoptujú svojich introvertov a potiahnu ich v rozhovoroch do skorých ranných hodín.

Po dlhých nociach som ráno napochodovala na miesto stretnutia a netušila, čo ma v ten deň čaká. Písala som so zaviazanými očami, vo vzduchu, pozorovala pohyb rúk kováčov, skúmala takmer mŕtvy strom, študovala obrazy. Pri niektorých úlohách som musela odvahy ťahať až z päty a vynaložiť veľa námahy na splnenie. Pomáhal mi prístup lektora, ktorý bol počas celého týždňa na nezaplatenie. Nenaliehal, inšpiroval a kritizoval s láskou.

Večery v mojom podaní patrili písaniu, koncertom, písaniu, kofole, rôznym vystúpeniam, divadlu, písaniu. Program bol skutočne pestrý a jedným okom som ho nadšene sledovala, kým druhým som sa snažila dokončiť úlohy, čo som počas dňa nestihla. Zdôrazňujem – chcela som, nemusela. Letavská sloboda je prekvapivo oslobodzujúca. Prechod zo sveta *robím aj to, čo musím* do sveta *robím len to, čo chcem* prebehol rýchlo a hladko (horšie to bolo po návrate domov).

Piatkové a sobotné poobedie sa areálom rozliehalo hĺkanie, žasnutie a nadšený potlesk nad výtvormi a vystúpeniami, ktorých opis by stačil na špeciálne dvojčíslo časopisu. Videá zachytávajúce kúsok atmosféry z prezentácie jednotlivých dielní sú dostupné na stránke [youtube.com](https://www.youtube.com), prípadne odporúčam navštíviť priamo vernisáž v Rimavskej Sobote. (pozn. redakcie, vernisáž sa začne 13. 10. 2018 o 15,00 v galérii GANEVIA v dome kultúry v RS).

Nuž, letavský týždeň bol o momentoch, ktoré sa oplatí zažiť. O ulovení dávno hľadanej knihy počas trhu. O neuveriteľne zábavnom písaní s tými správnymi ľuďmi – za dve hodiny sme vypotili sotva tri vety, ale od smiechu mám skvelý základ pre sixpack. O mieste, kam som sa vybrala pozrieť si východ slnka a ocitla som sa medzi ďalšími tridsiatimi ľuďmi. O týpkovi s originálnymi hláškami, ktorý prišiel za jeho bratom po čítačke.

Hoci by som zniesla zážitkov dvakrát toľko, prišla nedela s lúčením a sľubmi. So slovami, ktoré nebolo treba hovoriť, lebo ten druhý vedel. So skvelou spolubývajúcou, ktorá mi zbalila veci, ktoré som zabudla. A s cestou domov strávenou premýšľaním, do ktorej skvelej dielne sa prihlásim už o necelý rok.

Mária Daneková, foto: Diana Laslopová

LETAVY, pôvodne Letný tábor výtvarníkov sa po úvodných rokoch pretransformoval na umelecký campus s veľkým výberom dielní. Koná sa pravidelne v auguste. Budúci, už tridsiaty štvrtý ročník, sa uskutoční od 4. augusta do 11. augusta 2019. Viac informácií na stránke letavy.sk

LETAVY

Dielňa extrémneho písania

V dielni extrémneho písania sa môže stať čokoľvek. Oberú vás o zrak, o sluch. Stojíte na hrane, hodia vás do vody a donútiť spáliť svoje básne. Chodíte bosí. Čelíte svojim strachom a fóbiám. Zapoja vás do prezentácie dielne nového cirkusu a performance. Vychádzate zo zóny komfortu a stávate sa novou osobou. Vela sa nasmejete a na konci viete, že extrémne písanie bola pre tento rok správna voľba.

Lektor: Mathej Thomka

Prozaik, lektor a tvorca literárnych dielní na Slovensku i v Česku - Medzi-riadky, Letavy, Campus, Kajdeš alebo Aeroškola, Zrkadlenia. Šéfredaktor viacerých časopisov: Mädokýš, LitAero, Letavský Nočník (Ranník, Polnočník, Dekadenník... názov sa každý rok mení). V roku 2013 debutoval zbierkou poviedok Pod orechom tma. Momentálne žije v Prahe.

VÝBER PRÁC Z DIELNE

JAKUB KURÁK

Haiku o strate

Hľadám vlastného
brata. Hľadám však márne.
Zjedol ho KLÁČ.

Mŕtvy strom

Keď si tu bola naposledy,
nebol som tu zase ja.
Tu hore je strom. Jeho drevo vonia.
Konáre mu siahajú k zemi.
Je mŕtvy, aspoň som si to myslel.
Na jednom konáriku, kvitne pár listov.
Tak predsa!
Telo má polámané.
Červenú kožu obrastenú machom.
Sakura.

Čo skrýva obraz

Vidím rozpálenú ženu, celé telo v slnečnej žiare západu. Nahý chrbát, hlava pootočená jemne do strany. Pri pohľade na toto stvorenie, mi napadá

jedno. Pobožkaj ju na šiju. Zdá sa akoby okolo nej pršalo.

Vlažná voda jej steká dolu rozpáleným telom. Odkiaľ a kam kráča? Zmocní sa ma myšlienka vstúpiť do obrazu, nasledovať ju kamkoľvek. Svojim ladným natočením tela mi ukradne všetko. Celý tvoj pohár pozornosti, vypije do poslednej kvapky.

Fajčiarske haiku

Večerom ľudia
vyťahujú zápalky.
Tlejú, bafkajú.

DANIEL MIŠÍK

Haiku o zvierati

Mladučká srnka
bežala po betóne.
Hneď ju zrazilo.

Francúzska légia

„Vstávaj,“ zatriasol so mnou starší kolega z nástupu. „Sory, že som bol nevrlý. Prišiel som to napraviť. Pod!“

„Dobre,“ odvetil som rozospato.

Vyšli sme z baraku.

„Mám krásavicu, len pre teba. Bielunká pokožka, joj. Budeš na ňu dlho spomínať.“

Viedol ma na toalety.

„Tu ju máš.“

Ale miestnosť bola prázdna, len biela záchodová misa.

„Naružuj si pery!“

Naletel som! Vedľa mňa zrazu stáli traja ako légia.

„Dáš jej francúzačika,“ povedal sladko.

Schytili ma a šlahli o zem. Musel som pobožkať

záchod. Ruky za chrbtom. Ponorenie. Vynorenie. Znova.

„Užil si si? Tak na šiestu budeš čistiť zemiaky.“

MAJKA DANEKOVÁ

Haiku o bazéne

Skok do bazéna
predviedol na výbornú.
Padol na brucho.

Haiku o maďarskej pohostinnosti

Ponúkal víno,
mäso, záujem, slová,
aby ma spoznal.

Haiku o mláke

Žlté gumáky
dopadli čistým skokom
doprostred mláky.

Vojna

Nevidím územie
ľavého ucha,
ktoré dobyl
lúčny koník.

Z pravej ruky
si pavúk
spravil zásobovaciu
cestnú sieť.

Nádych, výdych.
Vzdávam sa bez boja.

Súboj machúl
so sivými škvrnami
vyhráva zrnenie
vypínajúcej sa mysle.

Strach z neschopnosti interpretovať myšlienky

Cestou po lúke rozjímam nad výberom dielne písania. Snažím sa vydolovať zo seba to najlepšie z talentu, ktorý strácam vždy, keď ho potrebujem. Príprava na verejnú čítačku ma núti vychádzať zo zóny komfortu a mávať červeným súknom na býka.

Snažím sa do tanca myšlienok zapojiť slová.
Správajú sa ako semienka z paradajky. Nedajú sa chytiť.

Vstupujem na drevenú podlahu, každým
otrasom tela sa útržky viet skladajú do mozaiky.
Uznanlivý potlesk publika zatláča prúžok krvi z
nosa späť do žiliek.

MIROSLAV DORKIN

Lascívne haiku

Dievča stavia stan.
Zohýba sa po koly.
Postavila ho.

Páľ

Čvirikajú, lietajú, skáču, lezú, plazia sa.
Zaručal.
Zbystrím, idem, hľadám.
Približujem sa, spomalím, zastanem.
Vidím, mierim, prestanem dýchať.
Strieľam, zasahujem.
Zakvíli, rozbehne sa.
Kríva, padá. Umiera, stmieva sa.
Zapálím si.

Haiku o nesprávnom rozhodnutí

Skok do bazéna.
Kričíme od bolesti.
Voda tam nie je.

Fóbia z cirkulárky

Hrdzavé zuby
sa pohľadom zahryznú.
Spätným točením kotúča
sa už nič nevráti.
Korózia preniká
hlbšie než sa zdá.
Mechanická bezohľadnosť
cirkulárky
rozochveje moje prsty
v momente,
keď mi otáčky
začnú píliť uši.

Dva konce biča

Švihá z celej sily
Napína svaly a krúživým pohybom

rozochveje vzduch cez ktorý letí bič
V plnej rýchlosti
zasahuje hnedú kožu a zároveň ju trhá
Brázdi jazvy
Tváre skrivené na oboch stranách
biča
Na jednej strane stisnuté pery
Na druhej
doširoka rozďavené ústa
vo výkriku
Tečie pot a krv
Hrudné koše sa dvíhajú čoraz rýchlejšie
Z posledných síl nemotorný švih
Na druhej strane biča sa zvesia plecia
Bič sa utrie do trávy
Stebielka sa zalesknú
Na hornej strane
biča
zapadá slnko

VIKTÓRIA ZARIČŇAKOVÁ

Šteklivé haiku

V tieni pri stane
mi z topánky vyliezol
dráždivý mravec

Bľabotanie

La lálalálalálala,
La pupididádi la.
Dudidamidimidamida,
Dá dada dá dadada.
Pelelepelelipelilipukerlík,
Papadapapadipapipididi.
Ôčeňdobre! Ôčeňládno.

Pracovná prestávka

Na jednej ulici sa stretli dva svety, ktoré sú veľmi
odlišné, ale navzájom sa dopĺňajú. Kováči v dielni
tlčú do železa každý deň a každú noc, až sa
svojou produktivitou dotahujú na priemyselné
továrne. Litre piva pri tom tečú potokom a pri-
pitému účtovníkovi sa tak často rozlieva
atrament v kancelárii.
No nedbá, pri takých ziskoch si ľahko kúpi nový.
Vo vedľajšom dome pracujú ženy, od ktorých
niektorí bočia, ale kováči práve naopak.
„To je ale kosť,“ kývol spotený kováč s kríglom
v ruke na blondínu v ružovom tope a riflovej
sukni.

„Minule som u nej bol, na šlapku by mohla byť aj šikovnejšia,“ namietol druhý, bradatý, kým vyfukoval dym z cigarety. Sledovali brloh plný potešenia a užívali si krátku prestávku. Pomedzi nohy im prebehol kocúr so zdvihnutým chvostom a rozhovor o šikovnosti blondíny ho vôbec netrápil. Rozbehol sa za bzučiacou včelou.

Strach

Vie, že jej nechcú zle.

Vie, že svojimi ostrými hranami sa jej snažia podať pomocnú ruku. Schváti ju panika, keď si predstaví svoje nohy, ako prekonávajú tú neznesiteľnú strmosť. Nechce, aby zakopla o samu seba, nechce spadnúť a ponížene si hladiť odreté kolená. Slzy sa jej tlačia do očí, keď dáva ruku na zábradlie. Dych sa jej zrýchluje a rozochvene kladie chodidlo na prvý schod.

O embryu

Hľadám istotu, pocit bezpečia. Vypúšťam tlak dnešného dňa. Dýcham, uvoľňujem telo z krčca. Otáčam sa na pravé rameno, navažujem sa na celú ruku. Jednu dlaň kladiem na pás, v druhej sa mi stáča dych. Bok sa mi stráca v posteli. Spojenými kolenami naberám stabilitu, členkami sa uzemňujem. Myslou odchádzam. Zaspávam.

SUŠ Ladislava Bielika Levice

MICHAL KRIŠTOFÍK

Haiku o behu

Bežím na dielňu.
Už mi horí pod zadkom.
Párky nesadli.

Srdcová kráľovná

Rozostúpila sa pred ním temnota, ona sedela na kraji postele, vstala skôr. V ostrom rannom slnku bola jej silueta rozostrená, hľadela von oknom.

Natiahol pomaly ruku, ihla jemne zapadla do drážky platne, priestorom sa rozprestiera melódia. Monotónne tóny kontrabasu sa jej kotúlali po oranžovo sfarbenom chrbte a dopadali do perín.

Čas oťažel, spomalil, až na chvíľu úplne zastal.

Jej ryšavé vlasy vzplanuli, rozžhavené pramienky stekali cez lavé plece až na hrudník. Do tváre jej nevidel, ale vedel, že je nádherná. Pohladil ju pohľadom od bieleho krku až k oblým bokom.

Slnko postupovalo neúprosne vyššie, musel žmúriť.

Farby sa začali zlievať, obrazy rozmazávať, opäť zaspal.

Nočná šelma

Okolie ohniska sa stalo lovnou zónou. História sa pretočila hore nohami. Muž je zberač, žena na love.

Ona sedí na pníku. Bezbranná laň. Číha. Na lovcov nezaútočí hrubou silou, to nie je jej štýl. Stačí sedieť, kyvkať nôžkou.

On už prichádza, chudáčik, prisadá si.

Netreba veľa. Sem tam sa naňho usmeje, končekmi prstov prejde po perách. Mihalnicami rozvíri vzduch a rytmickým pohupovaním naznačí možný dotyk.

Už mu niet pomoci, šelma otvára ústa.

Nič sa nedeje

Nič sa nedeje,
len moje telo padá.
Ak to chceš vedieť
musíš skočiť z mosta.

Nič sa nedeje,
len moje svaly chabnú.
Na okraji zábradlia
bol posledný dotyk.

Nič sa nedeje,
už nič neviem.
Padám.

Kravaták

Nervóznymi údermi prstov odklepáva minúty do konca mítingu, ktorý sa opäť raz pretiahol. Oči mu behajú po miestnosti, vôbec sa nevie sústrediť. Veď dnes je deň D, dnes to konečne príde. Pri tejto spomienke myslou odplával preč z miestnosti, opäť má zimomriavky.

Konečne koniec! Pomaly prejde prstom po brúsenej koži na taške, nahmatá rukoväť a beží rýchlo von. Našťastie to nemá ďaleko a prišiel načas.

Roztrasenými rukami otvára svoju skrinku a začne sa prezliekať, aké vzrušujúce. Už je skoro hotový, postoj sa vzpriami, hrud vypne, dych sa upokojí. Odloží očné tiene, poslednýkrát si popraví podprsenku a vstúpi do žiary reflektorov.

„Teď kráááálovnou jsem jaaaa!“

PETER ŠLESÁR

Cenzorovaná haikualita

Nasleduj pečeň
možno nájdeš večný zdroj.
Auto, čo nie je.

Báseň s blabotáním

Žiadny bontón, ja som seduák
Do úst fom fi dav hovúci zemják
Cevá huba ma pávi
Ven jedna mysvienka sa mi vávi
Pvečo som si to spvávil
Ach ja som ale nenásitný devil

Saganov posledný deň

Snaží sa, dychčí, potí sa. Šliape. Vystúpil, vyvrcholil. Spustil sa. Preradil. Zrýchluje. Chce brzdiť.
Neuspel. Modlí sa. Uhýba sa. Pošťastilo sa.

Pokračuje. Valí. Kričí. Nadáva. Naráža. Vyletel. Padá, kotúla sa, gúla sa. Dolámal sa. Ochká. Nechce umrieť.

Múzeum leteckých katastrof

Mathej Thomka nenávidel svoju prácu sprievodcu v leteckom múzeu.

Pred vchodom si pofajkával svoju tretiu rannú cigaretu, ktorú sprevádzali pomalé depresívne pohyby na tvári. Na parkovisku už čakali nabudené deti zo základnej školy.

Učiteľka s nimi krátila čas spoločným tancovaním.

Mathej si pri pohľade na nich pomaly a dôkladne učesal vlasy dozadu a z celého vnútra si vzdychol:

„Do boha!“

Pri ukážke historického vrtuľníka, ktorý bol zhotovený podľa vzácných starých nákresov, Maťovi došla trpezlivosť. Svoju frustráciu, hnev aj životné nešťastie vložil do procesu štartovania.

Svojou pravačkou nad hlavou pravidelne mával a mával čoraz silnejšie a pravidelnejšie.

Stroj sa zdvihol od zeme a preletel rekordnú dĺžku 17,8 metra, až kým nenarazil do vzducholode, ktorá ihneď vzplanula.

Deti s úžasom mávali a kričali, podobne ako o pár minút Maťov rozzúrený vedúci s výpoveďou v ruke.

Výchova zlyhala

Moje lono je ako prevodovka, v ktorej keď páku zaradiš do správnej pozície dosiahneš správny pôžitok z jazdy.

Na odštartovanie jazdy je potrebná injekcia penisilínu. Kam ju pichnúť, vás navedie tenká čiarka nad lonom.

Vnútri je trezor, ktorý v sebe ukrýva tu najsladšiu rozkoš. Je ukrytý tak, že homosexuál ho nenájde.

Počas jazdy natrafiš aj na nejaký ten retardér, aby jazda nebola príliš krátka.

Niet pochyb, že aj v mojej izbe, sa nachádza ložisko nespočetnej lásky.

Existuje veľa babských miestností, ktoré identifikujete podľa koša plného použitých vreckoviek.

Takú miestnosť má každé dievča, žena i vdova.

Toto je sloh, ktorý nechcete nájsť vo vaku vašej štrnástročnej dcéry.

MIRKA THOMKA KULKOVÁ

Balenie

Dievča stavia stan.
Gabo stojí obďaleč,
nová frajerka?

Zhon

Beží do dielne,
prsia sa natriasajú.
Robko nestíha.

Recept

Sype, preosieva, nalieva.
Váži.
Ťukne, praskne, vyleje.
Ťukne, praskne, vyleje.
Premiešava.
Hmká si.
Poumýva, vykôstkuje, nareže.
Vyleje, ozdobí.
Dáva piecť.
Začíta sa. Smeje sa, začne smútiť – prežíva.
Cinká!
Vykrikuje, beží.
Dymí sa.
Chce vybrať – popáli sa.
Plače.

Desivá báseň

(o spánku)

Stebielka trávy šteklika
ako chlpaté nožičky.
Lúka je ulica
plná hlasných zvukov
a reči,
ktorej nerozumiem.
Pruhované lietadielko
preletí nad hlavou.
Chcem spať.
Pavúčia armáda
čaká
presne na to.

Drabble o bozku: Šípková Ruženka

Milan si náhle uvedomil, že ho bozkávajú mužské pery. Dotyk vôbec nebol jemný, naopak, muž na jeho ústa prudko tlačil tie svoje. Hlavou mu vírilo množstvo otázok, cítil toľko vnemov, ktoré nestíhal spracovať. Mužove krátke a ostré fúzy

ho pichali. Bolo mu zima, ležal na niečom chladnom. Ešte nikdy muža nebozkával a rozhodne nebol homosexuál. Mal priateľku Petru – sexy košť, ktorú mu všetci jeho kamaráti závideli.

Začal sa brániť. Zúrivo sa snažil vymaniť spod muža. Rukami ho bil do prs, zúfalo ho odtlačal. Bol ale zvláštne slabý.

„Pacient dýcha. Preložte ho na nosidlá a prikryte ho termodekou. Budete v poriadku.“

DIANA LASLOPOVÁ

Letavská haikualita

v pondelok ráno
váhavo hľadáš IpeI
stoly sa plnia

Živý plot

Hruď sestry Benedikty sa prudko dvíhala pod černo-bielym rúchom z dvoch dôvodov.

Pred chvíľou prebehla rozpálenou mramorovou planinou a v ruke zvierala amulet s kvetom ruže.

Oboje by jej zaručilo spektakulárne vyhodenie z okna svätej veže a priamy vstup do pekla.

Útek k živému plotu, ktorý už dávno nekvitol, mal iba dlhé, husté, nepreniknuteľné trne, to nebol iba prehrešok proti mravom, ale smrteľný hriech.

Dych sa spomaľoval, v hlave doznieval smiech toho pajáca, pápežovho sekretára, a ona začula spoza plota lastovičí hvizd.

Zaviazala na šnúrke pevný uzol, zavesila ružu na krk, natiahla pred seba ruku, z ktorej v momente vystrekla krv.

Nepoľavila, práve naopak, priložila k trňom tvár, ignorovala slané pramienky na perách, zavrela oči a sústredila sa na silnejúci vtáčí spev.

Amulet na hrudi žiaril, trne sa zabodávali do tela, no bolesť takmer necítila, pretože vedela, že cesta za slobodou duše nemá byť jednoduchá.

Nie, nechcela vidieť Nebo, nechcela viac žiť v šere šedých chrámov.

Telo sa vnáralo hlbšie, stávalo sa súčasťou šlahúňov, rašili z neho žlté puký a jej duša, teraz celkom slobodná, zbavená ťarchy matérie, preletela na lastovičích krídlach do krajiny zelených kopcov.

Drabble o bozku: Čo číha v tme

Sadla si so zaviazanými očami na zem, oprela chrbát o stenu. Pocítila príjemný chlad, vítané osvieženie v horúcom dni. Tma definovala priestor, robila ho nekonečne rozlahlým.

Ak zapálite sviečku, vymedzíte svetu presné hranice, zmenšíte na veľkosť svetelného kužela. Takto mala možnosť neobmedzene obsiahnuť vlastnú predstavivosť. Sústredila sa na obraz, ktorý chcela preskúmať už dávno.

Na most, postavený zo žltó-oranžových aksamietnic. Brala do rúk hlavy kvetov, rozoberala na jednotlivé lupene, postupne skladala do nového, elegantne oblúkového tvaru. Preto nepočula blížiaceho sa človeka. Jeho prítomnosť si uvedomila, až keď jej jemne dýchol na odhalený krk a pobozkal.

Most sa rozsypal v zimomriavkach.

Prebudenie

V spánkoch znova hučí

Uvoľnená tvár

sa skriví

Mravec zahryznutý

do krku

umrie medzi prstami

Na znak zmierenia

položím lavú ruku

na brucho

pravú vedľa tela

Vzoprený sen zaerdží

VÁCLAV SÜLI

Blabotanie

Die Jazyk aufgabe, strácame unsere maniere.

Letavská chasa, letavská bašta, strácam wortschatz na chrbte taška. Plná básni amóre.

Žiadny hejter a keine texte o móde. Nobody.

Atrament story

Som ako čierny kocúr, ktorý sa jej vtiera. Vyskočil som z brlohu. Žiadna láska, žiadna neha, čistá bieda. Maľujem ju po tabuli triednou kriedou. Si môj ostrov Sicília, Mordor. Brillantné. Si moja tanečnica. Dnes na večeru kapustnica, Rotkraut.

Ty vieš, že si kosť, mám dosť tvojich pohľadov.

Tak strašne ťa chcem vypluť zo svojich úst. Už ťa nemať na lište múz. Počúvame po večeroch blues.

Sme len samotári doby, to budú ešte roky. Popijame Fernetstocky. Modelujeme sochy.

V srdci láska gotik, exotika, trópy. Zapredaný pocit. Na husle netreba vedieť hrať.

Romantiku počuješ na beate. Nie som tvoj kat.

Len s tebou čaj popíjať.

A že vraj modré oči nie sú dobré. Máš ich ako lagúna, máš ich ako more, máš ich ako perzská kobyla.

Na Druhej Strane

Východný Berlín. Pár rokov, kým železo padne. Kaviareň Moskva, jediné individuálne miesto v meste, kde majú prístup aj západní Gäste. Tak sa, ľudia, tešte!

Zvolal Honecker a Ulbricht.

Všetko je rovnaké každý deň. Jediná radosť junáka Franza je kaviareň.

Ešte že máme tie Papierscheine, prichádza Ulrike.

Nádherná žena s modrými očami, kučeravými vlasmi. A jemnou vôňou šampónu Schwarzkopf. Raz za mesiac ju vidím. Ona ma nepozná. Tečie mi pot po tvári, keď ju zbadám, ale srať už na to. Tak som sa jej prihovril:

„Madam?“

Francúzky šarm, fajčila Gittanky.

V tom momente som hútal, čo som to spravil.

MARTINA HAJTINGEROVÁ

Marocká ruža a bludičky

Chvejivý, lahodný tón guembri mĺkne v prekvapenom výdychu. Aisha sa hrá v záhrade, v labyrinte marockých ruží, nepočuje zhasnutie života pána otca, ani vzlyk pani matky, a ďalej sa veselo naháňa s vetrom medzi kvetmi.

Vždy to znie jednako, keď ľudské telo dopadne na zem – nezáleží či ide o slúžku, bezbožníka alebo emira.

Dievčatko sa srdí na šepkajúce bludičky, ktoré tancujú za neprekonateľnou stenou živého plota. Zamotávajú jej cestičky i hlávku, nedajú sa jej vidieť, ale ťahajú ju raz tam, raz inam a smejú sa tichučkým hláskom s nádychom hravosti. Teplá letnej noci sa s každým krokom vytráca, atmosféra sa mení, všetok šepot a chichotanie

tíchnu, akoby nikdy nebolo. Aisha zmätene zastane v pohybe, pretože zvuk ktorý sa náhle ozve len kúsok od nej vôbec nepripomína šantenie drobných svetielok, ktoré prenasledovala. Je to drsný, hrdelný, mužský hlas, ktorý viac šteká ako rozpráva a úsečne čosi panovačne rozkazuje.

Na cestičke, kde ju bludičky odvedli z križovatky, odbočili cudzinci opačným smerom a namiesto dieťaťa narazili na skupinu psov, správcu, niekoľkých ozbrojených mužov a záhradníka.

To on si v zvláštnom modrastom svetle všimol nezvyklý pohyb ruží.

Stupnica lovu

On udáva rytmus, je jasné, kto tu hrá prím. Zavelí si „rýchlejšie“ a muži okolo sa prispôsobia. Ak nie je spokojný, dupne si.

„Sleduj mu nohy, tam to uvidíš.“

A oni, v kruhu, všetci tí muzikanti, s pokorou sedia a sprvu len ostýchavo skúšajú zapojiť do dominantných tónov gitary svoje vlastné hlasy. Nasledujú ho, uznali výhodu. No časom sa sami snažia zaznieť jasnejšie. Snažia sa byť v hudbe nie len sprievodcami, ale partnermi, zosnúbiť vlastné stupnice s hudbou, ktorá sa tak vábivo krúti okolo. Vidia jej silu a sú ňou priťahovaní. Rozdúchava ich vlastný zápal.

Sú stále istejší, odvážnejší. Už pochopili tóny a ich tanec a vyzývajú ho. Hrajú sa s ním. Hrajú ho.

Prichádzajú ďalší, pripravení očariť dámu, ktorá na uši prítomných kladie lahučké bozky, rozburuje krv v žilách a rozochvieva prsty. Nemôžu ju chytiť, príde k nim, len ak chce. Ale ak príde, spoločnému valčíku muzikanta a jeho panej sa teší celé okolie.

Dýchaj

Ešte som tu,

držím sa.

Voda podo mnou

nedesí tak, ako tá v dlaniach,

keď sa mi šmýkaš.

Zatínam sa ti

nechtami do mäsa,

perami do plaču,

svaly povoluju,

nepúšťaj ma!

Tanka o love

Predátor skáče,
naťahuje pazúry,
vnára tesáky.

Zajac trieli tryskom preč,
telo nechá za sebou.

Umrlí vrch

Bola som len malá diouka, ešte som nenarástla ani do tvojich sukien, keď taten kopec za dedinou budil hrôzu už len tým, že ta bou.

Rodičia ním strašili drobzig a pacholci ta chodili aby ukázali akí sú odvážni, no nikto vlastne nevedeu čo je na tom kopci tak hrozivé a v dedine sa o tom nevravelo.

Čo ale zvesti doniesli bulo, že ta straší, že v noci počuť kvílenie a nárek a že ta chodia divožienky tancovať a pocestných lapať.

Nebola som ja taká odvážna ako dnešná mládež, ani taká chytrá a verila som povedačkám o vílach a rarachoch. To samo mi stačilo, aby som sa tým končinám zďaleka vyhla, keď som sa jachala za prácou. Ale veru ti poviem, poklad môj, rada by som ďalej ostala taká nevedomá ako stráviť, čo sa ukázalo skutočným dôvodom zlej povesti toho grúňa.

Otec môj, v jeden deň urazil do krvi istého veľamožného pána, keď odmietol dcéru mu dať za ženu – lebo vedz, že v tých časoch, nebolo to neobvyklé, keď vdovec prišiel ku dverám otca, mladicu pýtať.

Jój, a ten pán sa prevelice rozčertil a otcovi slúbil plamene pekelné za jeho spupnosť, čo hneď aj započal plniť.

Nevedel nik v dedine, že mužský je sudca v neďalekej obci a jeho právomoc i na nás sa vzťahuje, až keď raz po mrku došli k nám chlapi v pláštoch a otca nám odvedli.

O pár týždňov ho na kopec vyhnali a ta ho pred zrakmi celej dediny, pána sudcu i jeho mladučkej ženy obesili.

DANIEL MIŠÍK A MAJKA DANEKOVÁ

Návšteva

Napriek tomu, že som slepá, milujem obrazy. Ako každú nedeľu som aj dnes zašla do galérie. Posadila som sa na lavičku a započúvala sa do

hlasov ľudí.

Akési dievča povedalo: „A toto máme ako za trest?“

„Dievčence, toto chce veľkú trpezlivosť, lebo sa nepohneme ďalej.“

Nasledovali kroky a vzápätí vzdychy. Ach, táto mládež, nemá vôľu čítať obrazy. Evidentne sa pri mne pristavila skupinka ľudí. Mužský hlas, podľa všetkého vedúci skupiny, prehlásil: „Toto musí vyzerat', ako keď sa začne fénix z popola dvíhať.“

Hmmm, fénix, to môže byť symbolika kohúta. Isto sa pozerajú na Červeného kohúta od pána Hanušku. Pán pokračoval vo vysvetľovaní: „V hlavnej úlohe je zadok.“

Nie, nie, nie. Žiadny Hanuška. O čom to ten amatér hovorí? Zadok. Nahota? Tri grácie od Rubensa? Ten sa tu predsa nenachádza!

Náhle som začula skoky, kroky a spustila sa hlasná hudba. Po galérii sa predsa nebehá! Hudba? Neprípustné!

„Prestávka! Baby, je to moja chyba, toto som vám ešte nehovoril, ale tancujeme do rytmu.“

To som už nevydržala a vyskočila z lavičky.

„Tak dost', v galérii má byť ticho a pokoj!“

„Pani, ale tu je tanečný workshop.“

DANIEL MIŠÍK A JAKUB KURÁK

Balóny

„Ja sa nenechám obchytávať!“

„Čo to robíte?“

„Hop.“

„Ona skočila! Čo budem robiť, čo budem robiť? Je tu strašná hmľa. Preboha, upokoj sa! Musím sa dostať na zem. Čím to zatahovala? Aha, už klesám! Hmmm, ja zrýchľujem! Ja padám!“

„Čo to tam stvárate! Človeče, hej! Vy ste v ďalšom balóne?“

„Bože, prišiel si, prišiel si ma zachrániť na nebeskom balóne?“

„Nie, ja som v hmle vedľa vás!“

„Bože, ty si všade okolo! Dajte mi znamenie!“

„Kde máte vedúceho balónu?“

„Ona skočila.“

„Vidíte horák?“

„Zatahal som ním, teraz je pokazený!“

„Tak ho zatiahnite opačne!“

„Bože, ale ja neviem, či na to mám silu! Dobre, skúsím to. Doriti! Nepôjde to.“

„Tak skočte!“

„Ale ja nechcem zomrieť! Toto odo mňa nemôžeš chcieť, Pane! Tu je padák. Ďakujem za osvietenieeeeeee!“

„Hej, počkajte! To nebol padák.“

MIRKA THOMKA KULKOVÁ A DIANA LASLOPOVÁ

V dialógu: Materská škôlka s ostatným drôtom

„Zase nás tí zmrdi sem zavreli.“

„Moja mama je náhodou milá.“

„To nemyslíš vážne!“

„Jasné. Dala mi keks aj pusu.“

„To sa necháš kúpiť tak lacno?“

„Keksy mám rád, prepáč.“

„Nabudúce si pýtaj radšej tablet.“

„Čo urobíme dnes?“

„Dnes prejdeme do útoku, oplujeme učiteľky brokolicou.“

„A nenastražíme radšej pascu?“

„Dobre, môžeš ich aj ovracať.“

„Ale iba Janu. Zuzku mám rád.“

„Si strašne mäkký! Asi si nájdem iného kamaráta.“

„Nie! Ja teda Zuzku ovraciam. Ale keď ja ľúbim brokolicu.“

„Ak chceš, strčím ti prsty do hrdla. Pôjde to tak lepšie.“

„Ty si môj najlepší kamoš.“

SUŠ LADISLAVA BIELIKA

**STREDNÁ UMELECKÁ ŠKOLA
LADISLAVA BIELIKA
VAJANSKÉHO 23, LEVICE**

**NITRIANSKY
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ**

Vzdelávanie kreatívnych mladých ľudí

Stredná umelecká škola Ladislava Bielika v Leviciach si prostredníctvom práce svojich žiakov, pedagógov a ostatných zamestnancov školy vybudovala pevné miesto v sieti škôl Nitrianskeho samosprávneho kraja. Meno významného levického rodáka Ladislava Bielika sa do jej názvu dostalo na sklonku roku 2008. Preslávila ho jedna fotografia, hoci ich počas svojho života nafotil množstvo: Muž s odhalenou hrudou pred okupačným tankom – fotografia symbolizujúca spontánny odpor ľudí proti invázii vojsk Varšavskej zmluvy na územie Československa v roku 1968.

Škola sídli v dvoch budovách, na Vajanského ulici a na Ulici Ku Bratke. Do jej školských lavíc si sadajú žiaci, pre ktorých sa svet umenia stal spôsobom sebarealizácie, životnou nevyhnutnosťou. Oni umením nielen žijú, ale prostredníctvom svojich prác ho posúvajú medzi širokú verejnosť. V moderne vybavených učebniach, priestranných ateliéroch ponúka štúdiom v siedmich študijných odboroch umeleckého zamerania.

GRAFICKÝ DIZAJN: absolvent získa odborné znalosti vo výtvarných technikách, polygrafických a reprodukčných technológiách. Ovláda klasické grafické techniky (linorez,

linoryt), ale aj ďalšie kresliarske a maliarske techniky. Výtvarná znalosť sa dopĺňa odbornými znalosťami z typografie a prácou na počítači. Absolvent sa uplatní ako pracovník v DTP štúdiách, vydavateľstvách, tlačiarňach, reklamných agentúrach.

ODEVNÝ DIZAJN: štúdium je zamerané na výtvarnú tvorbu a zhotovovanie odevov – od návrhu cez tvorbu technickej dokumentácie až po jeho realizáciu v materiáli. Absolvent sa môže uplatniť v odevnom priemysle, módnom ateliéri, divadelných a kostymérskych dielňach.

FOTOGRAFICKÝ DIZAJN: absolvent sa môže uplatniť v oblasti úžitkovej fotografie, video-tvorby, grafického dizajnu, reklamnej tvorby. Počas štúdia si osvojí širokú škálu technologických postupov – spracovanie klasických fotografických materiálov, digitálnych fotografií, strihacie a animačné programy spracovávaní videozáznamov.

DIZAJN – PRIEMYSELNÝ DIZAJN: absolvent navrhuje tvary, farebnosť, celkové riešenie rôznych produktov spotrebného priemyslu a nábytkárstva. Získava znalosti a zručnosti z oblasti klasických výtvarných postupov, ale aj z oblasti výpočtovej techniky. Môže sa uplatniť v ateliéroch a štúdiách priemyselného dizajnu a v oblasti vizuálnej komunikácie.

PROPAGAČNÉ VÝTVARNÍCTVO: absolvent je schopný komplexne riešiť výtvarnú úlohu (návrh v prepojení s písmom, fotografiou a následnou technickou realizáciou). Svoje kresliarske zručnosti tvorivo uplatňuje v návrhoch interiéru a plošných súčasti (účelové predmety). Uplatniť sa môže v oblasti propagačnej tvorby, výtvarného dizajnu, reklamných agentúrach, výtvarníctve.

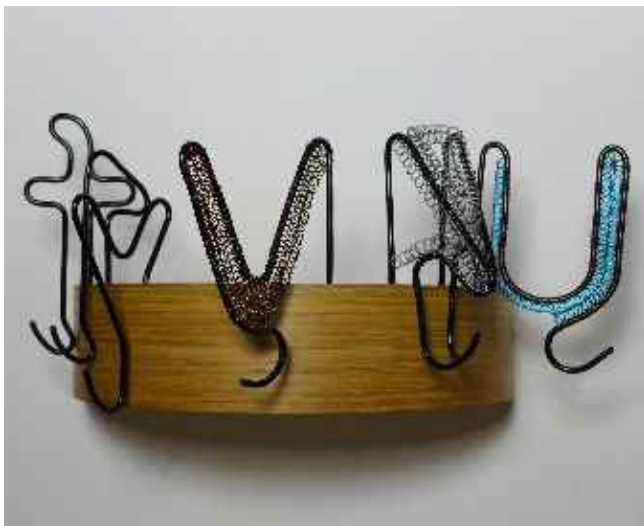
MAY
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31
JUNE
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

REKLAMNÁ TVORBA: absolvent disponuje vedomosťami z oblasti teórie reklamy, masmediálnej komunikácie, videotvorby. Ovláda spracovanie reklamného textu, grafické počítačové programy, prácu s digitálnou a reklamnou fotografiou. Uplatnenie nájde v reklamných agentúrach, inzertných oddeleniach printových médií či vydavateľstvách.

SCÉNICKÁ KOSTÝMOVÁ TVORBA: absolvent je schopný samostatne tvoriť, organizovať, realizovať a prezentovať vlastnú kostýmovú tvorbu v oblasti divadelnej, filmovej a televíznej produkcie a vykonávať slobodné umelecké povolanie. Dokáže sa uplatniť v scénickej divadelnej tvorbe, filmovej a televíznej tvorbe, umelecko-výtvarnej tvorbe a umeleckých agentúrach.

Návštevy výstav, divadelných či filmových predstavení, odborné exkurzie, besedy s umelcami a iné zaujímavé aktivity, ktoré sú neodmysliteľnou súčasťou študentského života, robia štúdium ešte atraktívnejším. Umelecké práce žiakov škola tradične prezentuje v rámci

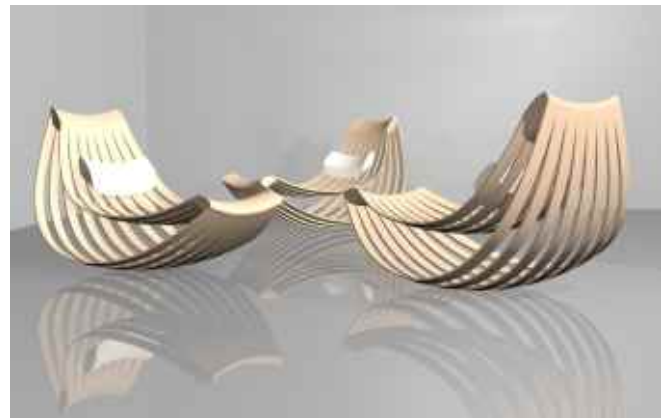
výstav Študentská paleta (CK Junior Levice), Paleta štýlov (Tekovské múzeum Levice) a trojgeneračnej výstavy MY, VY, ONI – genéza jednej školy (Synagóga Levice), na ktorej spoločne vystavujú práce žiaci školy, jej bývalí absolventi a pedagógovia.

Kvalitu vyučovacieho procesu zvýraznili dva úspešne zrealizované ESF projekty: Moderná škola pre prax a Škola tvorivého vzdelávania. Škola má za sebou aj niekoľko úspešných medzinárodných projektov: Erasmus+ „Kariéra v umení“; „Ako počítače ovplyvňujú detstvo“; „Inovatívne v grafike“; „We learn from history“. Každý z nich je pre školu nesmierne prínosný, pretože pomáha rásť odborne i ľudsky nielen žiakom, ale aj pedagógom.

Za účasti predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja doc. Ing. Milana Belicu, PhD., poslancov Nitrianskeho samosprávneho kraja, predsedníčky Slovenskej živnostenskej komory krajskej zložky v Nitre Ing. Beaty Gajdošíkovej a ostatných protokolárnych hostí dňa 21. septembra 2017 v škole otvorili Centrum odborného vzdelávania a prípravy pre rozvoj kreatívneho talentu. Jeho prvoradým cieľom je skvalitniť stredné odborné vzdelávanie v Nitrianskom kraji, ponúknuť pedagógom možnosť odborne napredovať a zároveň podporiť širokú verejnosť vo vzťahu k umeniu, ponúknuť jej možnosť svojou kreativitou uplatniť sa na trhu práce, urobiť svoj život zmysluplnejším.

Mgr. Jitka Pukšová
riaditeľka

POVIEDKA

Efrain Raimi Andikan Amachi za polárnym kruhom

Dnes som hliadkoval ja.

Napredovali sme štyri dni, kým na mňa podľa plánu prišiel rad. Štyri dni som viedol našu malú africkú „expedición“ na sever, kým som vymenil kompas za pušku a miesto v čele prenechal Merii. Dve pridané kilá nového nákladu by som aj v týchto podmienkach niesol bez väčších problémov, ale ťažoba perkusky nebola v jej hmotnosti. Sane boli po piaty raz naložené, sneh znova zavrždal pod lyžami v jednom mrazivom tóne a ďalší deň sa rozbehol spolu s nami.

Často som sa obzeral, pátral v snehu, striehol na tri čierne bodky, a vždy som v duchu ďakoval všetkým možným bohom, že beloba okolo ostávala biela. Inuitské legendy, ktorým sme sa v pohodlí stanice v Khatange nadnesene uškŕňali, sa mi daleko od bezpečia pevných stien už vôbec nezдали také hlúpe, obzvlášť Nanook ma znepokojoval viac, ako by som nahlas priznal. Vplyvom predstavivosti a triašky, ktorú mi spôsobovalo mínus tridsaťdva, akoby som časom nehliadkoval len pred zvieraťom, ale pred samotným pánom medvedov. Vynadal som si, pokúsil sa sústrediť na svet okolo, ale zlé ráno, ostré snehové ihličky, ktoré bolo cítiť aj cez masku, a náročný pochod ma rýchlo unavovali.

Šťastie nám neprialo, prešla iba hodina a narazili sme na tarosy. Obchádzka sa zdala dlhšia ako len päť kilometrov, ale napokon sme našli miesto, kde bolo konečne možné cez vyše meter vysokú ladovú stenu pretlačiť sane, ale práca to nebola ľahká.

Po posledný náklad sme sa vracali s Jabarim a Razim.

Tri čierne bodky.

Zarazil som svojich mužov v pohybe a inštinktívne im zahradil cestu – zvyk, ktorý som si doniesol zo školy, pretože na mojich žiakov často dorážal niekto väčší a silnejší. Nenapadlo mi hneď, že pomer síl tu nie je rovnaký ako na školskom dvore. Ale už som medzi mužmi a medvedom stál.

Krčil sa pri saniach, oňuchával celtovinu. Náhle zdvihol hlavu a zavetril.

Zmrzli sme v čase, v jednom veľkom ladovom mraku, kde sa o každý z jeho krištálov zadržáva ďalšia a ďalšia sekunda, ktorú sme strávili v moci tých troch čiernych bodov, čo sa mi vpaľovali do sietnice. Nič okolo sa nezдалo dost skutočné, len ja a arktída – z očí do očí.

Ale vtedy Jabari zreval, až všetkými i medvedom, od úľaku myklo. Realita sa vrátila, Razi sa okamžite pridal a Nanookovo kúzlo sa zlomilo. Hlasné Oiiiyo..yo pripomínalo zmesku masaiských bojových spevov, prehlušilo aj dorážajúci vietor a ostro zaútočilo na zviera. Na vyvýšenú stenu privolať krik aj ostatných členov výpravy a sedem hrdiel spustilo rôzne vysoké tóny, škrekry, vresky a chrčanie, všetko, čo sú len ľudské hlasivky schopné vylúdiť, sprevádzané dupaním a širokými gestami. Medveď zaváhal, prestúpil a prikrčil sa, akoby sa nevedel rozhodnúť – útek alebo útok?

Pušku som zvieral, už keď Razi vykrikoval, ale cez mrazivý kus ľadu v hrudi som až teraz konečne stisol spúšť.

Trafil som závej pod jeho labami. Hlasná rana a ladový gejzír vystrašili medveďa tak, že sa dal na útek.

Zviechal som sa zo snehu, kam ma usadil spätný ráz aj vlastná reakcia, kým ostatní, dosadali na zem. Boli sme otrasení a v šoku, ale živí a pohľad na biely zadok tesne predtým, ako zmizol vo fujavici, ma povzbudil ako dávka Sodabi. Pozrel som na svoju skupinu, pušku som po mnohých rokoch držal pevne a isto. V ušiach mi doznievali zvyšky africkej piesne, ktorú nedokázali zabiť ani extrémne teploty, a pomyslel som si, že ak sa teraz ešte zvládneme zdvihnúť a pokračovať, nezabijú ani nás.

Martina Hajtingerová

ARbalet – časopis **Art point** a **Literárneho klubu POET, o.z.**
redakcia: M.R. Štefánika 1, 971 01 Prievidza, artpointcentrum@gmail.com
vydavateľ: Art point, Šafárika 13, 971 01 Prievidza, IČO: 42275873, arbalet-poet.sk
šéfredaktor: Tóno Mello – tonomello@gmail.com
redaktori: Anton Stratený, Barbora Henson Grič, Diana Laslopová – poetprievidza@gmail.com
grafická úprava: Zuzana PISOŇOVÁ

ARBALLET }

ARBaleT 03/2018, časopis **Art point** a **Literárneho klubu POET, o.z.**, štvrťročník, **EV 5379/16, ISSN 2453-8582**
vydavateľ: Art point, IČO: 42275873, **adresa redakcie:** M.R. Štefánika 1, 971 01 Prievidza, artpointcentrum@gmail.com
arbalet-poet.sk, šéfredaktor: Tóno Mello, **redaktori:** Anton Stratený, Barbora Henson Grič, Diana Lasloková
grafika a tlač: Art point, **obálka:** Stredná umelecká škola Ladislava Bielika Levice
výtvarné práce: Stredná umelecká škola Ladislava Bielika Levice
fotografie: archívy autorov, internet a redakcia
spolupracovali: Ján Ciger, Erik Kližan, Marta Adamcová, Ján Vingárik, Nina Kollárová, Denisa Harineková, Mária Daneková, Mgr. Jitka Pukšová, Martina Hajtingerová a iní.